

Kleinschalig wonen

Veel zorgorganisaties maken de overstap naar kleinschalig wonen. Kleinschalige woonvormen streven de situatie van 'thuis zijn' (zoveel mogelijk) na. Medewerkers, familie en vrijwilligers vormen als het ware een onderdeel van het huishouden en spannen zich samen in om een warme en vertrouwde omgeving te creëren. De leefstijlen en levensritmes van de individuele bewoners zijn hierbij het uitgangspunt. De overstap naar kleinschalig wonen betekent een cultuuromslag. Wat betekent dat voor de vrijwilliger? Welke vrijwilligerstaken en -functies zijn er in kleinschalige woonvormen? En wat betekent dat voor de samenwerking met beroepskrachten? Zorg Beter met Vrijwilligers is op zoek gegaan naar antwoorden op deze vragen. In deze handreiking vindt u het resultaat van onze zoektocht.

Inleiding

Kleinschalige woonvormen zijn sterk in opkomst. Zo was in 2010 in Nederland maar liefst 25 procent van de zorg voor demente ouderen in instellingen op deze manier georganiseerd. Kleinschalige woonvormen zijn er in allerlei soorten. Zo zijn er woongroepen voor mensen met dementie, een verstandelijke, psychiatrische of fysieke beperking. Soms functioneren deze woonvormen als een aparte afdeling binnen een grotere zorgorganisatie, soms zijn ze een zelfstandige woonvoorziening (eigendom van een particuliere organisatie of een woningcorporatie).

Kleinschalige woonvormen bieden zorg in een herkenbare, huiselijke omgeving. Een kleine groep bewoners (vaak 6-8 mensen) richt zelf hun dagelijks leven in. Samen voeren ze een normaal huishouden, inclusief bijvoorbeeld koken, wassen en stofzuigen. Hierdoor staat de bewoner midden in het leven en is hij of zij op deze manier een onderdeel van de maatschappij.

Verzorgenden en begeleiders maken deel uit van het huishouden en sluiten de ondersteuning en zorg zoveel mogelijk aan bij de leefstijl en voorkeuren van de bewoners. Naast zorgmedewerkers vormen vrijwilligers, evenals familieleden, een onmisbare schakel in het streven naar een wonen 'zoals thuis'.

Onderzoek

Onderzoek van het Trimbos-instituut (2010) laat zien dat vrijwilligers een belangrijke succesfactor zijn voor het welslagen van kleinschalig wonen voor dementerenden. Vrijwilligers vormen een belangrijke link met de buitenwereld. Actieve werving, goede begeleiding van vrijwilligers en maatregelen om hen te behouden zijn de belangrijkste randvoorwaarden voor dit succes. [Trimbos, 2010](#)

Visie op inbreng van vrijwilligers

De bijdrage van vrijwilligers in kleinschalige woonvormen is geen luxe, maar is onmisbaar in het creëren van een thuis. Vrijwilligers leveren een unieke toegevoegde waarde aan kleinschalig wonen. Zij brengen de buitenwereld binnen, treden in contact met de bewoner vanuit hun mens-zijn (niet als beroepskracht of vanuit een bepaalde professie) en beschikken over tijd. Met hun eigen individuele kwaliteiten en mogelijkheden realiseren zij, samen met zorgverleners en mantelzorgers, een woongemeenschap waar bewoners zich thuis voelen.

Overgang van oude naar nieuwe situatie

De overgang van een meer traditionele woonvorm naar een kleinschalige woonvorm brengt grote veranderingen met zich mee. Niet alleen voor bewoners en medewerkers, maar ook voor vrijwilligers. Veel vrijwilligerstaken en -functies die in de meer grootschalige zorg aanwezig zijn, bestaan ook bij het kleinschalig wonen. Denk

bijvoorbeeld aan het bieden van ondersteuning bij recreatieve activiteiten, een-op-een contacten en het verrichten van hand- en spandiensten. Sommige taken en functies verdwijnen echter (zoals bijvoorbeeld het rondbrengen van maaltijden) of komen erbij (denk bijvoorbeeld aan het klaarmaken van maaltijden op woongroepen en de huiskamervrijwilliger).

In deze handreiking ligt de focus op de vrijwilliger die op de woongroep actief is en de medewerkers ondersteunt.

Werken vanuit relatie

De omslag naar kleinschalig wonen is een cultuurverandering. Takenlijsten en vele tradities en gewoonten moeten worden losgelaten. Werken 'vanuit de relatie' komt hiervoor in de plaats. Er wordt gewerkt vanuit de interactie en de relatie met de bewoner. Het gaat om de sfeer en de behoefte en wens van de bewoner. Denk bijvoorbeeld aan de maaltijdbereiding: bewoners helpen mee met koken. Niet om het eten op deze manier zo vlug en goedkoop mogelijk klaar te hebben, maar om een huiselijke sfeer te creëren en herinneringen aan vroeger op te halen. Het gaat om de kunst van de huishoudelijke activiteit een activiteit te maken die aansluit bij de levensgeschiedenis en leefwereld van de bewoner.

Andere competenties

Vrijwilligerswerk in kleinschalig wonen vraagt naast een meer persoons- en relatiegerichte houding ook andere competenties van vrijwilligers. Dit geldt vooral voor huiskamervrijwilligers. Zo vraagt de verschillende behoeften van bewoners en de veranderende omstandigheden in de woongroep, een grote mate van flexibiliteit en creativiteit van vrijwilligers. Daarnaast doet het werk op de woongroep een groter beroep op de zelfstandigheid van vrijwilligers. Minder zorgverleners en andere vrijwilligers op de woongroep zorgt ervoor dat de vrijwilliger meer op zichzelf is teruggeworpen. Bovendien stelt het werken in een kleine groep, het flexibel inspelen op de groepsomstandigheden, en de individuele behoeften duidelijke eisen aan de samenwerking.

Meer samenwerking

Vrijwilligers staan dicht bij de bewoners, zorgmedewerkers en familieleden dan in de meer traditionele en grootschaligere woonvormen. Zij hebben vaker en rechtstreeks contact met elkaar. Meer samenwerken, afstemmen en communicatie is nodig. Wat zijn de wensen van de bewoners, wat moet er vandaag gebeuren? Wie kan en wil wat doen?

Meer dan alleen een instrumentele benadering

Samenwerken is meer dan alleen aandacht voor de vrijwilligerstaken, en wat de organisatie hiervoor nodig en belangrijk vindt. Goed samenwerken gaat ook uit van wat vrijwilligers willen en waar ze goed in zijn. Het verenigen van de wensen en mogelijkheden van de organisatie en van de vrijwilliger versterkt de samenwerking. Vrijwilligers voelen zich gezien, komen tot hun recht in het vrijwilligerswerk en voelen zich verbonden met de bewoners, zorgmedewerkers en de organisatie.

Goede begeleiding van en samenwerking met beroepskrachten is nodig voor een goede en langdurende inzet van vrijwilligers. Dit geldt in het bijzonder voor vrijwilligers op woongroepen, van wie een zekere mate van flexibiliteit en zelfstandigheid wordt gevraagd.

Vrijwilligers willen:

- zich welkom voelen en waardering krijgen
- de informatie ontvangen die ze nodig hebben om hun werk goed te kunnen doen
- hun talenten inzetten
- hun werkzaamheden afstemmen met medewerkers
- met signalen, vragen en ondersteuning bij de medewerkers terecht kunnen.

Omdat in kleinschalige woonvormen alle zorgmedewerkers in hun werkzaamheden te maken krijgen met vrijwilligers, is dit een taak voor alle zorgmedewerkers. Ook voor medewerkers zelf is een goede samenwerking met vrijwilligers prettig. Op deze manier zorgen ze er samen voor, in een open en plezierige sfeer, dat bewoners het goed hebben.

De leidinggevende speelt in de stimulering van dit samenspel een cruciale rol: zij vervult een verbindende en faciliterende rol en draagt de visie uit. Daarnaast is er ook een belangrijke rol weggelegd voor de contactpersoon en de coördinator vrijwilligerswerk (zie Handreiking Organisatie en Coördinatie onder thema Beleid en Organisatie).

Vrijwilligers inzetten in kleinschalige woonvormen: wat moet er gebeuren?

Een passende inzet van vrijwilligers in kleinschalige woonvormen vraagt om een goede voorbereiding. Welke stappen moeten er worden gezet? Bij veel kleinschalige woonvormen is er sprake van een overgang van een bestaande woonvorm naar een nieuwe, kleinschalige woonvorm. Huidige vrijwilligers gaan mee, als ze dat willen. Anders start het proces bij de externe werving.

Welke stappen moeten worden gezet:

1. Vrijwilligers informeren
2. Taken en profielen opstellen
3. Samenwerking vrijwilligers en beroepskrachten
4. Vrijwilligers een plek geven
5. Aan de slag
6. En verder

Klankbordgroep

Een klankbordgroep van enthousiaste vrijwilligers, medewerkers en eventueel (locatie)managers, mantelzorgers en cliëntenraad kan behulpzaam zijn bij het vormgeven en invullen van vrijwilligerswerk in kleinschalig wonen en het samenspel tussen medewerkers en informele zorgverleners.

---

1. Informeren van vrijwilligers

Informeert de huidige vrijwilligers op tijd en passend (niet te veel, niet te weinig) over het hoe en waarom van kleinschalige woonvormen. Vrijwilligers vroegtijdig betrekken voorkomt onrust. Veel vrijwilligers vragen zich niet alleen af wat de veranderingen betekenen voor de bewoners, maar ook wat de gevolgen zijn voor hun vrijwilligerswerk. De overgang naar kleinschalig wonen kan voor vrijwilligers een moment zijn om hun vrijwilligerswerk op te zeggen, omdat ze niet weten wat de organisatie voor hen in petto heeft. Vrijwilligers informeren en betrekken bij het omschakelen naar kleinschalig wonen zorgt voor enthousiasme en inzet voor het wel en wee van de bewoners.

Leg uit waarom gekozen is voor kleinschalig wonen, wat de nieuwe visie op zorg en dienstverlening inhoudt en benoem hierbij de belangrijke rol die vrijwilligers en andere informele zorgers hierbij hebben. Pas hierbij op dat onbedoeld en onterecht de indruk wordt gewekt dat veel zorg op vrijwilligers wordt afgeschoven. Ervaring leert dat bij vrijwilligers het vooroordeel kan bestaan dat kleinschalig wonen een verkapt bezuiniging is. Maak duidelijk dat het welbevinden van de bewoner de motivatie voor de verandering is. Maar wees ook eerlijk dat de financiële middelen beperkt zijn en dat meer samenwerken met informele zorg, zowel vrijwilligers als familieleden, nodig en gewenst is.

Vrijwilligers kunnen op verschillende manieren geïnformeerd worden over kleinschalig wonen. Bijvoorbeeld via nieuwsbrieven (per mail en papier), tijdens vergaderingen en bijeenkomsten van vrijwilligers, een maquette van de nieuwbouw in de centrale hal, enz. Vraag aan vrijwilligers en/of familieleden of ze willen helpen bij het maken van een nieuwsbrief.

Vrijwilligersbijeenkomst

Op het moment dat de overgang naar kleinschalig wonen in zicht komt, is een bijeenkomst voor vrijwilligers gewenst. Naast het informeren van vrijwilligers, geeft de bijeenkomst ook de mogelijkheid om het draagvlak voor kleinschalig wonen onder vrijwilligers te vergroten.

Een aantal belangrijke onderwerpen zijn:

- Wat houdt de overgang naar kleinschalig wonen concreet in? Waarin verschilt de werkwijze van die in de grootschalige woonvoorziening?
- Wat betekent dat voor de bewoner?
- Wat betekent dat voor de vrijwilliger? Welke rol kunnen zij vervullen? En wat wordt er van hen gevraagd?
- Bij wie kan de vrijwilliger terecht met vragen?

De bijeenkomst is een uitgelezen kans om vrijwilligers te enthousiasmeren om ook in de kleinschalige woonvorm vrijwilligerswerk te verrichten. Het tonen van een film of andere vormen van infotainment dragen hier zeker aan bij. De aanwezigheid van het management of bestuur laat zien dat de inzet van vrijwilligers gewaardeerd en erkend wordt. De bijeenkomst biedt ook de mogelijkheid om met behulp van een enquête de belangstelling van vrijwilligers voor het vrijwilligerswerk in kleinschalig wonen te polsen. Na de bijeenkomst kan een bezoek worden gebracht aan het nieuwe gebouw. Een rondleiding geeft vrijwilligers letterlijk en figuurlijk een beter beeld van het kleinschalig wonen.

Voorbeelden van bijeenkomsten en hulpmiddelen

- * [Bijeenkomst Vijverhof](#)
  - * Film 'Thuis'
  - * Een [theatergroep](#)
  - * [Voorbeeld enquête Vijverhof](#)
-

2. Taken, functies en profielen opstellen

Bedenk samen met (vertegenwoordigers van) vrijwilligers en beroepskrachten welke taken, functies en bijbehorende profielen gewenst zijn (bijvoorbeeld voor huiskamervrijwilliger, kookvrijwilliger, bezoekvrijwilliger, vrijwilliger activiteitenbegeleiding, enz). Maak hierbij gebruik van de ervaringen in andere kleinschalige woongroepen.

Hou bij het vaststellen van de taken en functies rekening met de mogelijkheden, wensen en behoeften van diverse groepen vrijwilligers. Hoeveel tijd hebben vrijwilligers beschikbaar? Wat zijn hun talenten? Welke begeleiding hebben zij nodig? En wat spreekt hen aan in vrijwilligerswerk? Zo kan de woongroep behoefte hebben aan vrijwilligers die iedere ochtend helpen bij het ontbijt. Misschien is deze taak voor vrijwilligers niet interessant, maar als onderdeel van een breder takenpakket wellicht wel.

Naast deze vastgestelde taken en profielen is het goed om binnen de organisatie ook ruimte te bieden aan vrijwilligers die niet passen bij deze taken en profielen, maar wel op een andere manier een waardevolle bijdrage kunnen leveren (bijvoorbeeld voorlezen, muziek spelen, voetmassages geven, enz.). Dat kan tot gevolg hebben dat er uiteenlopende vrijwilligerstaken en -functies ontstaan.

De huiskamervrijwilliger

Veel kleinschalige woonvormen hebben behoefte aan 'huiskamervrijwilligers'. Huiskamervrijwilligers draaien mee in het huishouden van de woongroep en ondersteunen de zorgverleners. Uit ervaring blijkt dat deze functie een behoorlijke mate van zelfstandigheid vraagt. De zorgmedewerker is immers niet altijd in de huiskamer en activiteiten vinden plaats op basis van de wensen en mogelijkheden op dat moment. Sommige vrijwilligers vinden dit prettig en benutten de mogelijkheden om van waarde te zijn. Andere vrijwilligers hebben meer moeite met deze zelfstandigheid en vragen om meer sturing. Een goede achterwacht is echter voor alle vrijwilligers een belangrijke randvoorwaarde. Dit geldt ook voor de inwerkperiode, ook voor zelfstandige en competentie vrijwilligers. Door vrijwilligers goed in te werken, kunnen ze vaak sneller zelfstandig aan de slag.

Voorbeeld

[Profiel huiskamervrijwilliger Bennema state](#)

Vrijwilligers worden, in principe, ingezet voor welzijnsactiviteiten. In sommige situaties kunnen vrijwilligers ook eenvoudige zorghandelingen verrichten, zoals helpen met eten geven. Waar de grens ligt, is niet eenvoudig te beantwoorden. Kijk voor meer informatie in de handreiking over Grenzen.

Externe werving

In veel organisaties kan het huidige vrijwilligersbestand de behoefte aan vrijwilligers onvoldoende opvangen. Dit heeft verschillende redenen:

- Er zijn te weinig vrijwilligers
- De taken en functies sluiten niet aan bij de wensen van vrijwilligers
- De vrijwilligers beschikken niet over de benodigde competenties

De organisatie kan dan werven op taken en op functies. Zorg voor voldoende ruimte bij de individuele invulling van de functie. Zo wil de ene huiskamervrijwilliger vooral spelletjes en andere activiteiten met de bewoners ondernemen. Een andere vrijwilliger vindt het prettig om zich in te spannen voor huishoudelijke taken. En weer een andere vrijwilliger schuift liever aan bij de bewoners om hen te helpen met eten.

Veel (zorg)organisaties doen een beroep op mensen om vrijwilliger te worden. Tijd is echter schaars en mensen zijn selectief in de activiteiten en organisaties waaraan ze zich verbinden. Maak mensen enthousiast voor het vrijwilligerswerk in de kleinschalige woongroep:

- Benoem de warme en huiselijke sfeer, waarin vrijwilligers zich thuis voelen
- Laat zien wat vrijwilligers in kleinschalige woonvormen betekenen voor bewoners
- Geef vrijwilligers de ruimte om een eigen invulling te geven aan het vrijwilligerswerk
- Nodig hen uit na te denken over (andere) manieren waarop ze hun talenten kunnen inzetten in de organisatie

---

Voorbeeld

[Wervingstekst Eikelaar 't Heem](#)

Vrijwilligers kunnen op diverse manieren worden geworven: via flyers, advertenties, open dagen, voorlichtingsavonden, et cetera. Mond-tot-mondreclame door vrijwilligers en medewerkers is hierbij een van de meest succesvolle methoden. Hun enthousiasme en positieve ervaringen werken aanstekelijk.

Samenwerking met andere organisaties

Sommige zorgorganisaties zoeken bij het werven samenwerking met externe vrijwilligersorganisaties. Zuidoostzorg en Humanitas verzorgen bijvoorbeeld samen de werving en intakegesprekken van gastvrouwen voor Zuidoostzorg. Humanitas heeft een grote bekendheid in de regio, wat het werven van vrijwilligers vergemakkelijkt. Door de inzet van een Humanitas-vrijwilliger in de intramurale setting, kan Humanitas op haar

beurt weer gemakkelijker familieleden van pas opgenomen cliënten bereiken om hen (waar nodig) nazorg te bieden.

Vele handen maken licht werk

Soms willen mensen weliswaar bepaalde vrijwilligersactiviteiten verrichten, maar vinden ze de tijdsinvestering te groot. Dan kan het helpen om meer vrijwilligers te vragen voor bepaalde activiteiten, zodat het werk verdeeld wordt. Familieleden van bewoners zijn een grote groep potentiële vrijwilligers. Op basis van hun betrokkenheid bij de bewoner(s) zijn zij vaak bereid om een bijdrage te leveren aan een (eenmalige) klus of activiteit. Dit kan uitmonden in een rol als vrijwilliger.

Start tijdig met het werven van nieuwe vrijwilligers. Ervaring leert dat het goed is om te starten met een kleine groep vrijwilligers. Dat geeft de mogelijkheid om samen, werkende weg, de nieuwe rol van vrijwilligers en het samenwerken met beroepskrachten vorm te geven. Omdat een verhuizing vaak veel hectiek met zich mee brengt, is het verstandig om nieuwe vrijwilligers pas in te zetten als de nieuwe situatie enigszins stabiel is. Geef hen de mogelijkheid om een dagje mee te lopen en te proeven aan de sfeer in de kleinschalige woongroep.

3. Samenwerking tussen vrijwilligers en beroepskrachten stimuleren

Beroepskrachten en vrijwilligers hebben in woongroepen veel met elkaar te maken. Samen geven ze vorm en inhoud aan de zorg en het welzijn van de bewoner. Zoals al gezegd is een goed samenspel nodig om goede zorg te realiseren.

Verwachtingen

Goed samenwerken vraagt om helderheid over de verwachtingen die over en weer bestaan. Zowel zorgmedewerkers als vrijwilligers hebben allerlei, vaak onuitgesproken, meningen en verwachtingen. Zo kan een medewerker bijvoorbeeld van mening zijn dat vrijwilligers direct zelfstandig (moeten) kunnen werken. Of kan een vrijwilliger het idee hebben dat zorgmedewerkers geen tijd hebben om enige uitleg te geven. Alleen door met elkaar in gesprek te gaan weet je wat je daadwerkelijk van elkaar kunt en mag verwachten.

Oog voor elkaars kwaliteiten

Samenwerken houdt ook in dat zorgmedewerkers en vrijwilligers oog hebben voor elkaars kennis, kunde en talenten. En dat ze bereid zijn om deze met elkaar te delen, zodat deze optimaal worden ingezet in de zorg voor de bewoner. Dat vraagt openheid en respect, ook met acceptatie van tekortkomingen. Waarbij rekening gehouden wordt met de individuele verschillen die er kunnen bestaan.

Vrijwilligers als onderdeel van het team

De manier waarop vrijwilligers deel uit maken van het team is een belangrijk punt van aandacht. Waar worden ze wel en niet bij betrokken? Waar worden ze over geïnformeerd, en door wie? Het is goed dat vrijwilligers zich onderdeel voelen van het team. Tegelijkertijd moet ervoor worden gewaakt dat vrijwilligers veredelde beroepskrachten worden. Hun vaak grote bereidheid om een bijdrage te leveren aan het welzijn van de bewoners kan ervoor zorgen dat ze hun eigen grenzen overschrijden. Soms moeten vrijwilligers hiertegen beschermd worden. Dat betekent dat medewerkers en vrijwilligers samen moeten zoeken naar een goede balans.

Medewerkers zijn niet altijd gewend om op deze manier met vrijwilligers samen te werken. Deze omslag vraagt tijd en aandacht, die in hun werkwijze geïntegreerd moet worden. Als er pas vlak voor de verhuizing aandacht is voor het samenwerken tussen medewerkers en vrijwilligers, is het te laat. Het risico bestaat dan dat de verhuizing alle aandacht van medewerkers opslokt. Vrijwilligers kunnen dan afhaken.

Scholing voor medewerkers en vrijwilligers

Kleinschalige woonvormen vragen, zoals gezegd, een andere manier van werken. Trainingen en andere scholingsbijeenkomsten hebben een belangrijke bijdrage bij een veranderende cultuur. Besteed in de bijeenkomsten voor medewerkers aandacht aan het samenwerken met vrijwilligers. Centraal thema is goede communicatie en de vaardigheden, houding en concrete afspraken die daarbij horen. Enkele vragen die aan de orde kunnen komen zijn:

- Met welke bril kijk je naar vrijwilligers? Wat zijn je verwachtingen?
- Hoe ga je om met al die individuele verschillen tussen vrijwilligers?
- Hoe overleg je en stem je af?
- Hoe begeleid en ondersteun je vrijwilligers binnen je eigen mogelijkheden?

Goede gesprek

De website www.vilans.nl/hetgoedegesprek biedt een veelheid aan inspiratie, instrumenten en methodieken om de dialoog tussen mensen te versterken. Deze worden ingezet in trainingen, teamoverleg en andere bijeenkomsten.

Als de verhuizing dichterbij komt, neemt ook de behoefte aan concrete informatie over kleinschalig wonen bij vrijwilligers toe. Neem hierbij het welbevinden van de cliënt als uitgangspunt. Dat is immers de motivatie voor vrijwilligers om vrijwilligerswerk te doen. Hoe zou je zelf willen wonen en behandeld willen worden? En wat betekent dat voor je inzet als vrijwilliger? Belangrijke onderwerpen zijn:

- Wat betekent kleinschalig wonen voor de positie, taken en functies van vrijwilligers?
- Wat houdt persoons- en relatiegericht werken in? En welke vaardigheden vraagt dat van vrijwilligers?
- Hoe werk je samen met zorgmedewerkers?
- Communicatie staat centraal. Hoe stem je af? Hoe geef je je grenzen aan? Hoe geef je feedback?

Besteed in de bijeenkomst aandacht aan begripsvorming voor de positie en situatie van zorgmedewerkers. En stimuleer vrijwilligers om ook zelf actief het contact op te zoeken met medewerkers. Niet alleen om signalen door te geven en aan te geven wat zij nodig hebben om hun vrijwilligerswerk goed en met plezier te kunnen blijven uitvoeren. Maar ook om mee te denken over hoe knelpunten opgelost kunnen worden, en welke bijdrage zij daar zelf aan kunnen leveren.

Feedback

De ['Lesbrief' Samen sterk voor welzijn'](#) geeft vrijwilligers handvatten voor het geven en ontvangen van feedback.

---

4. Vrijwilligers een plek geven

Als de verhuizing naar de kleinschalige woonvormen in zicht komt, is het tijd om met vrijwilligers individueel of in kleine groepjes) in gesprek te gaan. Onderwerp van gesprek is de vraag of ze mee willen en wat zou zouden willen doen. Er is hierbij ruimte voor de ideeën van vrijwilligers over de manier waarop ze dit willen doen. Aan de hand van de wensen en mogelijkheden van vrijwilliger en organisatie krijgen de vrijwilligers een plek die het beste bij hen past. Door aan te sluiten bij interesses en ze op positieve manier te stimuleren, krijgen ze een duwtje in de rug om ook als vrijwilliger in de nieuwe woonvorm aan de slag te gaan.

5. Aan de slag

De verhuizing is een feit. Vrijwilligers en medewerkers gaan samen aan de slag om de bewoners een thuis te bieden. Een nieuwe manier van werken, die zo'n vijf jaar in beslag neemt voordat deze ingebed is in de werkwijze van medewerkers en vrijwilligers.

Vrijwilligers inwerken en begeleiden

De vrijwilligers gaan mee naar de kleinschalige woonvorm. Een nieuw contract met een feestelijk tintje toont waardering. Daarna is het tijd voor inwerken, begeleiden van en samenwerken met de vrijwilligers. Belangrijke onderwerpen zijn:

- Praktische informatie: huisregels en voorschriften, wat kun je waar vinden, met welke vragen kun je bij wie terecht, enz.
- Rondleiding en kennismaking met bewoners, medewerkers en familieleden
- Informatie over ziektebeelden en levensgeschiedenissen van bewoners, en andere informatie die nodig is om het werk als vrijwilliger goed te kunnen uitvoeren.

Overigens hebben niet alleen vrijwilligers een informatiebehoefte. Ook medewerkers hebben behoefte aan informatie over wie er als vrijwilliger komen, wanneer en wat ze doen.

Afspraken over samenwerken met beroepskrachten

Goede samenwerking staat of valt met goede communicatie en heldere verwachtingen. Duidelijke afspraken zijn hierin essentieel. Voor een goede samenwerking kunt u volgens het WIFA-model onder meer afspraken maken over:

- Waarderen: contactpersoon, kennismaken met bewoners en beroepskrachten, rondleiding van de vrijwilliger, diverse uitingen van waardering van vrijwilligers.
- Informeren: algemene informatie, informatie over cliënten, informatie over veranderingen bij een cliënt, informatie over wat te doen bij problemen en nood.
- Faciliteren: begeleiden nieuwe vrijwilligers, vertrouwenspersoon, scholing, aanleren van nieuwe vaardigheden.
- Afstemmen: in relatie tot individuele contacten en groepsactiviteiten, omgaan met signalen, evalueren.

Samenwerking volgens WIFA-model

Het themadossier Samenwerking biedt meer informatie over het WIFA-model, de Vrijwilligersscan en concrete suggesties voor de afspraken over samenwerking van beroepskrachten en vrijwilligers.

Evalueren

Zorg voor duidelijke evaluatiemomenten met zorgmedewerkers en vrijwilligers, zodat je als organisatie laat zien dat je hun inbreng serieus neemt. Ga na hoe de overgang naar kleinschalig wonen is gegaan bij alle betrokken partijen. Wat is mee- en wat is tegengevallen? Hoe kunnen we tegenvallers bijstellen? Maak daar afspraken over en laat zien dat je daar mee bezig gaat.

6. En verder

Contacten tussen vrijwilligers en familieleden

Vrijwilligers komen in kleinschalige woonvormen ook meer in contact met de familieleden van bewoners. Gezamenlijke bijeenkomsten en activiteiten waarbij vrijwilligers en familieleden betrokken zijn brengen hen dichter bij elkaar.

Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- gezamenlijke organisatie van uitjes voor bewoners
- gezamenlijk bereiden van feestmaaltijden
- tuindagen: een dag om de tuin op orde te brengen
- opfrisdag: een dag om te schilderen, en op andere manieren de woning te verfraaien.
- uitwerken van huisregels

Deze bijeenkomsten kunnen verschillende doelen dienen; activeren, versterken van de onderlinge band en betrokkenheid, en mogelijkheid tot inspraak.

Leuke voorbeelden van inzet vrijwilligers

Vrijwilligers kunnen, naast de bekende vrijwilligersfuncties (denk bijvoorbeeld aan gastvrouw, activiteitenvrijwilliger, bezoeker-vrijwilliger) op vele manieren hun talenten inzetten voor het welbevinden van bewoners. Een voorbeeld hiervan is het project 'Luisteren vanuit je leunstoel', een gezamenlijk project van een bibliotheek en een kleinschalige woonvorm. Een vrijwilliger leest iedere week in de huiskamer voor uit een boek, waarbij ze zich vooraf laat inspireren door de interesses en levensgeschiedenissen van de bewoners. Een ander voorbeeld is het project Levensboek, waarbij een vrijwilliger de levensverhalen van een aantal bewoners optekent. Bij het opschrijven van de levensverhalen zijn ook familieleden betrokken, wat heeft geleid tot een plezierige, verrassende en boeiende samenwerking met de familie.

Deze voorbeelden kunnen ook genoemd worden bij het werven van nieuwe vrijwilligers. Hierdoor worden mensen geprikkeld na te denken over de manier waarop zij hun eigen talenten en interesses kunnen inzetten in een zorgorganisatie.